

KRÚDY GYULA

Miközben a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár előkelő hangulatú székháza felé mentem, a Múzeumkert mögötti Wenckheim-palotába, a könyvtár ez ideig kiadványait lapozgattam. Önkéntelenül is az a kérdés ötvált fel bennem, hogy vajon milyen „szempontok” szerint készül egy ilyen kiadvány. A Krúdy-émlékkönyv szerkesztője, Tóbiás Aron így válaszolt:

— A könyvtár, mint szellemi műhely, egyben valamiféle kulturális kapocs az irodalmat szerető, olvasni vágyó nagyközönség és az irodalmat alkotó írók, vagy a kutatók s értékelő tudósok között. A könyvtárnak éppen a nagyközönség „életese”, életteli kapcsolatos természetesen igényeit kell összehangolnia az írók művészi színvonalával és a kutatók tudományos mércéjével.

— A Szabó Ervin Könyvtár esetében mit jelent ez a „szellemi műhely”?

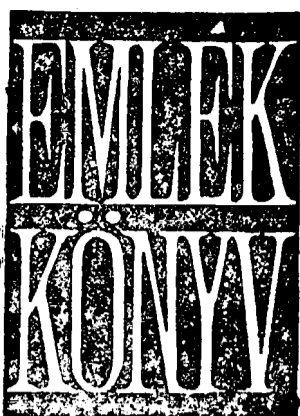
— Magától adódik: a fővárosi könyvtára vagyunk, s a tudományos kutatásoknak, a bibliográfiai kiadványoknak s a különféle forrásműveknek Buda és Pest történelére, társadalmunk fejlődésére kell irányulniuk. Néhány évvel ezelőtt méltán keltett feltűnést az Arany János Budapestje című kiadvány, tavaly a Pest-Buda a XVIII. sz. költészetében, mindkettő Nyilas Márta műve. S a most megjelenő A barokk Pest-Buda kötet Zoltán József posztumusz tanulmánya. S ha az idén nem is lenne egyszerre kettős Krúdy-évforduló — születésének 85. és halálának 30. évfordulója —, akkor is érdekes vállalkozás az író személye köré csoportosítva, és irodalmi munkásságának prizmáján át megállítani a századforduló s a XX. század első harmadának Budapestjét.

— Ugy gondolja, hogy Krúdy műveiből kitélík egy budapesti baedeker is?

Feleletül a szerkesztő egy cédlákkal teli dobozban kezd keresgélni, majd az ábécé elejéről egy B-betűs cédulát nyom a kezembe: „Blaha Lujza tér.” Kíváncsian pillantok bele, hogy vajon egy „budapesti Krúdy-létképen” milyen szöveg mutatná be ezt a kedves kis terecskét: „Blaháné mosolya olyan, mint az őszi napfény: az elmúlt, szép ifjúság. Blaha Lujza mosolyában, mint egy tükörben, meglátjuk mindazt, ami a tizenkilencedik századbeli Magyarországon szép és emlékezetes... „Blaháné mosolya” volt generációkon át minden magyar nőnek, ha tetszeni akart. . . Az öreg Polónyi Géza, akl. bár élete utolsó éveiben jobban szerette a harcásikat, mint a nőket, utolsó lovagi ajándéknak egy teret ajánlott fel a hódolt nagyszónynak, amely téren az ifjúság énekel és estén.”

— De ez még mind könyvtári, hírlaptári kutatómunka... Mit jelent a Krúdy-émlékkönyvnel az imént említett „életesség”?

— Leginkább az élő kortársakkal folytatott beszélgetések, melyeket azonnal, a rögtönzés ihletével magnetofonra rögzítünk. Így beszélt Józsi „úr”, Kéhliek egykori nevezetes pincére, a „Krúdy-fröcsök” szakértője, az „étlapervő” Nemere, aki melleleg tizenhétszer olvasta már el a „Vörös postakocsi”-t, a nyolcvanéves Parádi Józsi bacsit, a már ötven év előtt is híres cigányrimás, ki örege hegedűjén Krúdy kedvence dalait szólaltatta meg. Measzólt a Fészek Klubban a hallgatag, pipás Szekula Jenő, a Józsefvárosból előkerült sófőrsztern, a legnagyobb pesti fiákerkeres fia, aki korabeli fényképekkel adott át Krúdyról, Bródy Sándorról, meg a korszak híres táncosnőjéről, Carola Ceciliáról, amint a Városligetben, avja konfliktusán együtt sétakocsiháznak. A Jászai Mari Színházotthonban él, s emlékszik a „szende” Feledi Boriska, a nímadonna, akiknek még 1898-ban kérte me a kezét. Krúdy Gyula — aki kosarat kapra, alig tudta „Feledit feledni”... s még vagy ötven. századalejt, vagy két háború közötti nevezetessége, kocsmát, vagy kávéházi ember, könyvkiadó és könyvgyűjtő, margitszigeti lakos és óbudai honpolgár, író, zenész, festő, színész és újságíró, családtag, rokon és bizalmas ismerős idézi fel, sorátolja vissza a kor letegyőjét,

Nem tudok elfojtani egy kissé ironikus mosolyt: úgy látszik, hogy Krúdynál is betejjesedett Anatole France híres tétele az utókor rajongásáról, mely nem egyéb, a félreértések sorozatánál...

— Éppen ellenkezőleg: a legendák és anekdoták Krúdyjától, szeretnénk az olvasókat elvezetni az igazi Krúdyhoz. Hogyan is írta le, még régebben, Hatvany Lajos?

S idézi: „A magyar irodalom története Kazinczy Ferentől, Ady Endréig és Jósika Miklóstól Krúdy Gyuláig, az osztályjáruló nemesek történetének oly fontos sora, hogy néha úgy tűnik, mintha az írói tehetség és az osztályjárulás közt, titkos házszólókapcsolatok volnának.”

Majd hosszan bizonyítja ezt a tételt Krúdy példáján.

— Erre az „osztályjárulásra” napjainkban is bőven akad példa. Elegendő Tomasi di Lampedusa Párducára gondolni. Rádásul az olasz herceg tudatosan nem vállalta azt a második világháború utáni Olaszországban, amit már a millennium idején a magyar dzsentri Krúdy Gyula vállalt... Abban viszont megegyezik az olasz főnemes és a magyar kisnemes, hogy mind a ketten egy kérelhetetlen sorsforduló történelmi időszakában alkották meg műveiket. De Krúdy meg is bűnhődött „árulásáért”...

Nincs itt hely arra, hogy az emlékkönyv, szinte regényenél izgalmasabb dokumentumait ismertessük, hiszen a könyvtár bibliográfiai műhelyében majd mindennap bővült az anyag: cikkek, korabeli riportok, levelek, hivatalos okmányok kerülnek elő, melyek Krúdy Gyula és a hivatalos Magyarország tragikus kapcsolatát tárják fel.

— Ismeretes, hogy az 1918—19-es forradalmi mozgalmak

menyire megrázták, s felvillanyozták a divatos világfit, a Vörös postakocsi ábrándos álmódosóját. Ime, ez a levél, 1919. február 3-i dátummal: „Krúdy Gyula urat, a magyar nyelvű „Néplap” helyettes főszerkesztőjévé nevezem ki, s mint ilyen, ő a Néplap összes szerkesztői teendőit a teljes hatalommal gyakorolja”. Aláírás: Buza, földművelésügyi miniszter.” Aztán egy újságinterjú 1932-ből, halála előtt 11 hónappal... „Hogyan tett vagyontalansági esküt egy magyar író, 1932 júniusában.” Ezt mondja Krúdy: „Lecsüdesedett szívvel álltam a bíró úr elé, amikor végre megszabadított szenvedéseimtől, és elmondatta velem a vagyontalansági eskü formáját. Rendbejöttem az étellel. De nem önmagammal. Esküt tettem, hogy nincs semmim. Vajon lehet semmi nélkül élni?”

A helyettes főszerkesztői bársonyszéktől a puritán bírói emelvényig tartó, több mint tízéves drámai útszakasz állomásait nézegetem, miközben Tóbiás Aron a kis magnóru helyez egy hangszalagot Mélyzengésű férfihang, felismerem benne Pátzay Pál mester kellemes orgánáját: a Krúdy-síremlékről beszél, melyet ő tervez majd meg: „A síremléken nem lesz Szindbád-figura, nem is Krúdy-figura lesz, hanem egy, a nemzet lánya, aki koszorút... koszorút tesz rá... vagy valami ilyet. A nemzetefelreprezentáló figura lesz. Az illik Krúdyhoz, hiszen közügy ez már, kérem.”

— Tudod-e, hogyan áll a Krúdy-ügy bibliográfiailag, illetőleg statisztikailag? — kérdi Tóbiás Aron, miközben helyére teszi a magnótekerécsét. — Az utolsó öt évben közel harminc kötet Krúdy-könyv került kiadásra, több, mint tízezer oldalon, háromszázötven példányban... S a szegény írónak élete végén még így kellett sőhajtoznia: „Aki a lelket kergeti az író, aki a tiszta, becsületes irodalomból akar megélni napjainkban: az elvárásolt halász, akinek mindig lyukas a hálója.”

A Krúdy-olvasónak a magyar irodalom barátainak, ma már gazdag zsákmányt jelent az egykori szegény halász „lyukas hálója”. Miközben kifelé jövök a könyvtárból, Pátzay Pál szavai csengnek a fülemben: milyen jó is lenne azt a Krúdy-síremléket 1963 októberére, az író születésének 85. évfordulójára felállítani a Kerepesi temetőben. — K —